

ВІДГУК

**офіційного опонента, доктора педагогічних наук,
професора Єременко Ольги Володимирівни
на дисертацію Мальцевої Наталії Валентинівни «Методика диригентсько-
хорової підготовки студентів факультетів мистецтв на основі традицій
Київської хорової школи», представлену на здобуття наукового ступеня
доктора філософії за спеціальністю 014 Середня освіта (Музичне
мистецтво)**

Представлена до захисту дисертаційна робота Мальцевої Н. В. «Методика диригентсько-хорової підготовки студентів факультетів мистецтв на основі традицій Київської хорової школи» здійснює вагомий внесок у розвиток галузі мистецької освіти, загалом, і навчання фахівців музичного мистецтва, зокрема, оскільки якість фахової діяльності вчителя музичного мистецтва, викладача мистецьких дисциплін безпосередньо залежить від рівня його диригентсько-хорової підготовленості в напрямку продовження традицій українського хорового мистецтва та актуалізації його творчих потенційних можливостей. Переконлива динаміка зростання творчого і достатнього рівнів сформованості досліджуваного феномену, отримана внаслідок упровадження експериментальної методики, розробленої Мальцевою Н. В. дозволяє стверджувати, що одна з найважливіших проблем фахового навчання майбутніх учителів музики є розв'язаною.

На підставі детального аналізу дисертаційного дослідження Мальцевої Н. В. доречно констатувати наступне.

1. Актуальність теми дослідження обумовлена стійкою тенденцією щодо систематичного вдосконалення якості мистецької освіти, що потребує постійного розширення методологічної та науково-теоретичної бази, оновлення педагогічного інструментарію, а також максимальної взаємодії теоретичних та

практичних напрацювань у галузі диригентсько-хорової підготовки вчителів музичного мистецтва.

Запропонована дисертанткою експериментальна методика у повному обсязі відповідає сьгоднішнім викликам і потребам мистецької освіти щодо підвищення якості диригентсько-хорового навчання майбутніх учителів музичного мистецтва, оскільки ґрунтується на методології системного, аксіологічного, культурологічного, акмеологічного, творчого підходів, які забезпечують всебічне охоплення різноманітних поглядів та ідей, що стосуються проблематики дослідження процесу диригентсько-хорової підготовки, а також максимально занурюють студентів в умови подальшої фахової діяльності. З цих позицій актуальність дослідження Мальцевої Н. В. «Методика диригентсько-хорової підготовки студентів факультетів мистецтв на основі традицій Київської хорової школи», а також адаптованість розробленої методики до сьгоднішнього навчального процесу з підготовки фахівців у мистецьких ЗВО не підлягає сумніву.

2. Високий ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій та наукова новизна сформульованих у дисертаційному дослідженні Мальцевої Н. В. «Методика диригентсько-хорової підготовки студентів факультетів мистецтв на основі традицій Київської хорової школи», та їх достовірність, забезпечується:

- детально розробленою методологічною базою, що залучає сукупність системного, аксіологічного, культурологічного, акмеологічного, творчого підходів, взаємодія яких обумовлює вмотивованість здобувачів освіти щодо формування досліджуваного феномену, спрямованість на набуття та постійне удосконалення диригентсько-хорової підготовки майбутніх фахівців та прагнення до творчого фахового саморозвитку й самореалізації, зокрема, на основі традицій Київської хорової школи;

- запровадженням комплексу теоретично обґрунтованих педагогічних умов диригентсько-хорової підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва, серед яких: забезпечення мотиваційної спрямованості фахової підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва; стимулювання студентів факультетів мистецтв до оволодіння та використання емоційних впливів, спрямованих на творче колективне музикування, актуалізація творчо-навчального досвіду студентів факультетів мистецтв на всіх етапах диригентсько-хорової діяльності; створення позитивної атмосфери в хоровому колективі; дотримання потрібного взаємного зв'язку між розвитком волевих якостей та успішним виконанням пізнавальної діяльності.

Високий ступінь обґрунтованості авторського визначення сутності та специфічних ознак диригентсько-хорової підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва обумовлено детальним аналізом та розробленням авторських уточнень базових феноменів дослідження, серед яких: фахова підготовка, підготовка диригента, Київська хорова школа тощо.

Повнота наукового обґрунтування змісту диригентсько-хорової підготовки студентів факультетів мистецтв на основі Київської хорової школи дає можливість авторці підкреслити, що обраний феномен забезпечується цілеспрямованим розвитком музикознавчих та виконавських якостей в єдності з вокальною підготовкою в сучасних умовах відродження інтересу молоді до українського хорового мистецтва на основі церковної практики керування парафіяльними хорами, тобто регентством.

Високий ступінь обґрунтованості висновків, сформульованих у дисертаційному дослідженні, обумовлюється точною їх відповідністю поставленим завданням, логічною послідовністю викладу науково-теоретичних позицій, чіткою систематизацією методичного забезпечення, ретельною

деталізацією і структурованістю педагогічного та експериментального забезпечення.

Наукова новизна результатів дослідження обумовлюється розробленням, успішним упровадженням та експериментальною перевіркою змодельованої авторкою методики, яка інтегрує у своєму змісті сукупність наукових підходів, педагогічних умов, методів, засобів і прийомів формування диригентсько-хорової підготовленості майбутніх учителів музичного мистецтва. *Вперше* було не тільки здійснено цілісне дослідження диригентсько-хорової підготовки студентів факультетів мистецтв, визначено критерії та показники їх сформованості та спроектовано модель експериментальної методики, але й у відповідності до здійсненої класифікації систематизовано розроблений педагогічний інструментарій.

Розширено науково-теоретичні уявлення щодо фахового навчання студентів факультетів мистецтв у ЗВО; методологічного підґрунтя формування диригентсько-хорової підготовленості студентів на основі традицій Київської хорової школи та методичних особливостей навчання майбутніх учителів музичного мистецтва. Безперечним досягненням даного дослідження є теоретико-методологічна база, яка відзначається комплексним характером й спрямована на розкриття змісту та сутності ключового поняття шляхом аналізу та синтезу дотичного до нього кола понять, що уможливають системне цілісне уявлення про передумови формування національного стилю українського хорового мистецтва.

Беззаперечність наукової новизни результатів дисертаційного дослідження Мальцевої Н. В. підтверджується як змістовним, логічно виваженим науково-теоретичним, методологічним обґрунтуванням основних позицій дисертаційного дослідження, так і результатами експериментальної перевірки розробленої методики диригентсько-хорової підготовки студентів на основі

традицій Київської хорової школи, ефективність якої засвідчила впевнена висхідна динаміка сформованості досліджуваного феномену в експериментальних групах.

3.Значущість отриманих результатів проведеного Мальцевою Н. В. дослідження для науки і практики полягає у науковій розробці актуальної проблеми диригентсько-хорової підготовки, яка збагачує загальну концепцію фахового навчання майбутніх учителів музичного мистецтва за рахунок конкретизації, класифікації та систематизації комплексу диригентсько-хорових дисциплін, що дозволяє подолати недоліки фахової підготовки студентів факультетів мистецтв, а також шляхом розроблення й упровадження педагогічних умов та сукупності авторських методів, засобів і прийомів формування досліджуваного феномену.

Практичне значення результатів дисертаційної роботи Мальцевої Н. В. полягає у:

- впровадженні в процес мистецької освіти, загалом, і диригентсько-хорової підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва, зокрема, методики формування диригентсько-хорової підготовленості, яка інтегрує в своєму змісті педагогічні умови, , етапи, методи, засоби і прийоми, які можуть екстраполюватися в різні види фахової діяльності студентів факультетів мистецтв;

- можливості використання розробленого методичного забезпечення в освітньому процесі з метою підготовки бакалаврів, магістрів, під час створення методичних рекомендацій, навчальних посібників з хорового мистецтва та виконавства тощо.

4. Структура та зміст дисертації, її завершеність і відповідність встановленим вимогам щодо оформлення наукових праць на здобуття наукового ступеню «доктор філософії».

Актуальне, самостійне та повністю завершене дисертаційне дослідження має чітко окреслену, логічно побудовану структуру, містить усі необхідні складові, зокрема: анотацію українською та англійською мовами, зміст, вступ, три розділи, висновки до кожного з розділів, список використаної наукової літератури до кожного з розділів, загальні висновки та додатки. Означені складові послідовно відображають основні ідеї та наукові переконання, концептуальні положення та висновки авторки. Проведений аналіз достатньої кількості наукових першоджерел свідчить про деталізоване та ґрунтовне розроблення дисертанткою досліджуваної проблеми, що розглядається та вирішується у відповідності до обраної тематики. Вважаємо за доцільне конкретно проаналізувати та оцінити теоретичні та методичні положення означеного дисертаційного дослідження.

У вступі доведено актуальність теми дослідження, чітко конкретизовано апарат, представлено теоретичні та емпіричні методи, наукову новизну, а також теоретичне та практичне значення дисертаційної роботи.

У 1 розділі «Науково-теоретичні основи диригентсько-хорової підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва на основі традицій Київської хорової школи» на основі ретельного аналізу науково-теоретичної літератури було всебічно досліджено, проаналізовано, теоретично обґрунтовано та розроблено сутність, специфіку Київської хорової школи, визначено наукові підходи диригентсько-хорової підготовки студентів факультетів мистецтв.

У 2 розділі «Структура диригентсько-хорової підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва на основі традицій Київської хорової школи» виокремлено структуру досліджуваного явища у єдності мотиваційно-

адаптаційного, комунікативно-емоційного, рефлексивно-перетворюючого та діяльнісно-креативного компонентів. Науковим досягненням даного дослідження є те, що під час визначення компонентів дисертантка виходила з тих традицій Київської хорової школи, які набули сталого характеру існування у сучасному мистецькому просторі завдяки усвідомленню спільних позицій щодо диригентсько-хорового навчання, обґрунтованих спадкоємцями і фундаторами означеного феномена. Згідно представленої структури розкрито розроблений комплекс педагогічних умов як провідних орієнтирів експериментальної моделі запропонованої методики диригентсько-хорової підготовки майбутніх педагогів-музикантів. У цьому розділі детально описано педагогічні умови, які створюють сприятливі ситуації для диригентсько-хорової підготовки, серед яких: забезпечення мотиваційної спрямованості фахової підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва; стимулювання студентів до оволодіння та використання емоційних впливів, спрямованих на творче колективне музикування; актуалізація творчо-навчального досвіду студентів факультетів мистецтв на всіх етапах диригентсько-хорової діяльності; створення позитивної атмосфери в хоровому колективі; дотримання потрібного взаємного зв'язку між розвитком вольової якості та успішним виконанням пізнавальної діяльності.

Безперечним концептуальним досягненням поданого на захист дослідження виступає методична модель формування диригентсько-хорової підготовленості студентів факультетів мистецтв на основі традицій Київської хорової школи, яка охоплює: мету, завдання, методологічні підходи, структуру в єдності мотиваційно-адаптаційного, комунікативно-емоційного, рефлексивно-перетворюючого, діяльнісно-креативного компонентів та їх критерії та показники, а також педагогічні умови, етапи експериментальної роботи (інформаційно-оцінний, рефлексивно-комунікативний, самостійно-компетентнісний,

проективно-творчий), методи, засоби і форми роботи, що разом становлять повний технологічний цикл.

У третьому розділі «Перевірка ефективності методики диригентсько-хорової підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва на основі традицій Київської хорової школи» представлено хід та результати педагогічного експерименту, який відбувався у перебігу констатувального, формувального, контрольного етапів. Результати констатувального експерименту засвідчили перевагу нульового та фрагментарного рівнів сформованості досліджуваного феномену. Діагностично-вимірювальний інструментарій, представлений авторкою є у цьому розділі дисертаційної роботи, характеризується пошуково-творчим підходом та оригінальністю.

Під час перевірки експериментальної методики диригентсько-хорової підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва на основі традицій Київської хорової школи для інформаційно-оцінного, рефлексивно-комунікативного, самостійно-компетентнісного, проективно-творчого етапів було змодельовано й представлено широку палітру комплексного педагогічного інструментарію, який містив методи зацікавленості диригентсько-хоровим мистецтвом: наочні, емоційно-евристичні, тестування, інтерактивні, евристичні методи, творчі завдання, тренінги, практикуми тощо. Розгорнуті діагностичні вимірювання й розрахункові обчислення, порівняльному аналізу яких було присвячено останній підрозділ 3.2., продемонстрували яскраву висхідну динаміку сформованості досліджуваного феномену в експериментальних групах.

Дисертаційне дослідження Мальцевої Н. В. є зразком самостійної, логічно структурованої, повністю завершеної наукової праці, результатом проведення якої стало досягнення мети й виконання поставлених у вступі завдань щодо формування диригентсько-хорової підготовленості майбутніх учителів

музичного мистецтва на основі традицій Київської хорової школи. Зміст й оформлення дисертації відповідають актуальним вимогам щодо написання наукових праць. Графічне оформлення та стиль викладення тексту є коректними і доступними для сприйняття.

5. Повнота викладу результатів дисертаційної роботи в опублікованих працях представлена в 6 наукових публікаціях, з яких 2 статті опубліковано у наукових фахових виданнях України, 1 у міжнародному виданні, 3 праці апробаційного характеру.

6. Дискусійні положення та зауваження до дисертації.

Відзначаючи науково-теоретичну і методично-практичну цінність дисертаційного дослідження Мальцевої Н. В., вважаємо за доцільне звернути увагу на окремі дискусійні аспекти та висловити зауваження.

1. У теоретико-методологічному розділі дисертації проаналізовано зміст та специфіку наукових підходів до диригентсько-хорової підготовки студентів факультетів мистецтв на основі традицій Київської хорової школи (системний, аксіологічний, культурологічний, акмеологічний, творчий). З цієї позиції бажано було б ширше розкрити значення культурологічного підходу і показати особливості його впровадження у практичну діяльність.

2. Важливою педагогічною умовою ефективності диригентсько-хорової підготовки студентів факультетів мистецтв на основі традицій Київської хорової школи дисертанткою визначено стимулювання студентів до оволодіння та використання емоційних впливів, спрямованих на творче колективне музикування. На наш погляд, бажано було б розкрити, як ця педагогічна умова була впроваджена у репетиційну і концертну діяльність.

3. Третій розділ дисертації був представлений констатувальним, формувальним і контрольним експериментами. Конкретизуйте, будь ласка, в

чому полягають основна мета і завдання в межах констатувального експерименту.

4. На першому етапі формувального експерименту задля формування у студентів експериментальної групи мотиваційної спрямованості на диригентсько-хорову діяльність дисертанткою було запропоновано виконання практичних завдань. Шановна Наталіє Валентинівно, розкрийте, будь ласка, детальніше їх дієвість у контексті Вашого дослідження.

5. На нашу думку, у процесі експериментальної роботи доцільно було б докладніше розкрити групу емоційно-евристичних методів у процесі формування диригентсько-хорової підготовленості студентів факультетів мистецтв з урахуванням специфіки Київської хорової школи.

Слід зауважити водночас, що висловлені зауваження й побажання не впливають на загальну позитивну оцінку дисертаційної роботи. Подана дисертація характеризується детально розробленим науково-теоретичним та методологічним підґрунтям, чіткою логікою викладення матеріалу, а також оригінальністю авторського методичного бачення проблеми.

Висновок. Дисертаційна робота є своєчасною, змістовною, самостійною та завершеною. Вона, характеризуючись єдністю науково-теоретичних і методичних авторських розробок, є досить зручною для екстраполяції. Отримані шляхом математично-статистичних обрахувань результати педагогічних вимірювань уможливили констатацію успішної реалізації дослідних цілей щодо диригентсько-хорової підготовки студентів факультетів мистецтв на основі традицій Київської хорової школи.

Враховуючи актуальність, наукову новизну, теоретичне та практичне значення розробленої авторської методики, а також вірогідність, коректність, науково-теоретичну обґрунтованість отриманих результатів дисертаційного дослідження, глибину і значущість висновків, доцільно констатувати, що

Мальцева Н. В. заслуговує на присудження наукового ступеня «Доктор філософії» за напрямом 01 – «Освіта», за спеціальністю 014 – «Середня освіта» (Музичне мистецтво), оскільки її дисертаційне дослідження «Методика диригентсько-хорової підготовки студентів факультетів мистецтв на основі традицій Київської хорової школи» відповідає вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 р. № 261, пп. 6, 7, 8; Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44, і може бути рекомендована до захисту в разовій спеціалізованій вченій раді.

Офіційний опонент:

доктор педагогічних наук, професор,
завідувач кафедри хореографії
та музичного мистецтва
Сумського державного педагогічного
університету імені А.С. Макаренка

Ольга СРЕМЕНКО

